

ВІДГУК

Офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій, Інституту інформаційних технологій і засобів навчання Національної академії педагогічних наук України

Лещенко Марії Петрівни про дисертацію **Чуканової Світлани Олександрівни** «Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Визначальною тенденцією міжнародного освітнього простору є конвергенція технологічного й гуманістичного напрямів пізнання, що охоплює різноманітні види діяльності й поєднує методологію традиційних гуманітарних дисциплін, у тому числі й бібліотекознавчих з комп'ютерними технологіями (наприклад, інформаційний пошук, статистика, створення й зберігання он-лайн колекцій артефактів, збір баз культурних даних великого обсягу, перетворення у цифрові та створення цифрових матеріалів, візуалізація даних, і т.п.).

Цікаво, що конвергенція технологічних та гуманітарних дисциплін розпочалася з розв'язання проблеми зі сфери бібліотекознавства. У 1949 році, італійський священник-езуїт, отець Роберто Буза (R. Busa), поставив перед собою завдання за допомогою технічних засобів проаналізувати повне зібрання листів італійського теолога XIII ст. Фоми Аквінського і створити покажчик «Index Thomisticus», який би містив повний конкорданс (словник) 10,6 млн. слів Фоми Аквінського. Вирішення цього завдання без використання певного виду технічних пристроїв було неможливим. Робота, розпочата з використанням перфокарт і сортувальних машин, була практично завершена через 33 роки на базі великих універсальних ЕОМ серії ІВМ. Разом з іншою інформацією, покажчик складався з майже 70000 сторінок.

Не буде перебільшенням сказати, що рецензоване дослідження є актуальним і довгоочікуваним, оскільки позитивно впливає на створення нового іміджу сучасних фахівців інформаційно-бібліотечної галузі – професіоналів, які володіючи когнітивними та інформаційно-комунікаційними компетентностями, перетворюють бібліотеки в наукові інформаційно-консультаційні центри. У цьому аспекті вивчення зарубіжного досвіду модернізації професійної підготовки фахівців інформаційно-бібліотечної галузі є безперечно вагомим та соціально-значущим.

Актуальність дисертації Чуканової Світлани Олександрівни полягає в тому, що нею вперше визначено спільне та відмінне у професійній підготовці фахівців інформаційно-бібліотечної галузі в Україні та США, зокрема, до спільного віднесено: обов'язкову наявність наукового компоненту на магістерському рівні, розподіл предметів на обов'язкові та вибіркові, до відмінного віднесено: відсутність бакалаврських програм з бібліотекознавства та інформології в США, брак бібліотечних шкіл як автономних вищих навчальних закладів в Україні, відсутність акредитаційної функції в Українській бібліотечній асоціації; визначено перспективні напрями використання досвіду США в Україні, зокрема: розширення змісту професійної підготовки таких фахівців за рахунок дисциплін інформологічного характеру; посилення впливу професійних організацій (на зразок бібліотечної асоціації) на процеси стандартизації та акредитації освітніх програм; створення належних умов для академічної мобільності здобувачів вищої освіти; здійснено науковий аналіз проблеми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США.

Структура дисертаційної роботи науково виважена і логічно вибудована. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел із 354 найменувань, із них 160 – іноземними мовами, переліку умовних скорочень. Основний зміст дослідження викладений на 207 сторінках, робота містить 11 додатків. В основній частині тексту подано 10 таблиць, 8 рисунків.

Перейдемо до аналізу основної частини дисертації, усі розділи якої взаємно пов'язані та відображають послідовність вирішення поставлених завдань.

У першому розділі «Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США як педагогічна проблема» охарактеризовано базові поняття дослідження; здійснено історико-педагогічний аналіз розвитку та модернізації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США; проаналізовано проблему професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у педагогічній теорії. Дисертанткою проаналізовано та узагальнено педагогічні дослідження з проблеми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у педагогічній теорії. З'ясовано, що у вітчизняній педагогічній теорії недостатньо відображено процеси розвитку та модернізації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США. Проаналізувавши наукові джерела США, Чуканова С. О. виокремила базові поняття дослідження: «професійна підготовка», «бібліотекознавство та інформологія», «фахівець із бібліотекознавства та інформології».

Чуканова С. О., здійснивши аналіз розвитку та модернізації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США зробила висновок, що сучасний стан професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США є результатом постійної уваги держави та бібліотечних професійних організацій до розвитку бібліотечної справи, що визначалось у збільшенні кількості публічних бібліотек, зростанні чисельності бібліотечних шкіл, посиленням змісту професійної підготовки дисциплінами інформологічного характеру, перегляді стандартів з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології.

У ході дослідження проблеми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США у педагогічній теорії, дисертантка виявила спільні риси, які притаманні інтегрованій дисципліні «бібліотекознавство та інформологія»: аналіз та селекція інформації в усіх її

проявах; опис та класифікація даних та метаданих; належне збереження інформаційних ресурсів; належне відтворення інформації; розповсюдження матеріалів; прогнозування розвитку інформаційної галузі.

У другому розділі «Організаційно-методичні засади професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США» досліджено структуру професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США; проаналізовано зміст та розглянуто форми організації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США; визначено спрямованість професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології на забезпечення їх професійної мобільності; сучасні тенденції професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США.

Чукановою С. О. визначено спрямованість професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології на забезпечення їх професійної мобільності. У дисертаційній роботі Чуканової С. О. доведено, що професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології відповідає вимогам інформаційно-бібліотечної галузі у США, впливає на якість надання інформаційних послуг населенню та сприяє формуванню професійної мобільності випускників програм (с. 136).

У третьому розділі «Використання досвіду професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США в Україні» розглянуто особливості професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні; здійснено порівняльний аналіз професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства в США та Україні; обґрунтовано напрями використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні.

У процесі обґрунтування напрямів використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні дисертанткою було визначено, що принципи

професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США частково можуть бути застосовані у професійній підготовці фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні. Подальшого розвитку дістала ідея впливу такої професійної організації як Українська бібліотечна асоціація на моніторинг якості освіти фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні (с. 202-208).

Серед переваг рецензованого дослідження слід зазначити, що дисертанткою було визначено перспективні напрями використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні: розширення і збагачення змісту освітніх програм шляхом запровадження інтегрованої дисципліни «Бібліотекознавство та інформологія», включення тематичних модулів: «Інформаційно-пошукова поведінка користувачів бібліотек», «Інформаційна архітектура», «Інформаційне структурування із використанням XML», «Адміністрування комп'ютерних мереж», «Дизайн метаданих», «Взаємодія штучного інтелекту та людини», «Принципи роботи довідкової служби в режимі он-лайн», «Бібліометрія та наукометрія», «Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотек», «Інформаційна грамотність», «Реставрація бібліотечних матеріалів», «Оцифрування рідкісних та цінних видань», «Інформаційний цикл у соціальному контексті»; використання варіативних (комплексних) форм організації освітнього процесу (поєднання семінарів та лекцій із лабораторними роботами в комп'ютерних класах), що сприятиме кращому засвоєнню тематичних модулів та дисциплін інформологічного характеру.

На основі вивчення бібліографії дослідження зроблено висновок, що дисертантка проаналізувала та застосувала достатню кількість джерел із тематики дисертаційної роботи.

У висновках узагальнено дані відповідно до поставлених завдань.

Аналіз змісту дисертації та автореферату свідчить про належний науковий рівень здійсненого дослідження.

Викликає схвалення апробація результатів дослідження на конференціях та наукових заходах різних рівнів. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Чуканової С. О. представлені у 16 одноосібних статтях автора, зокрема 6 - у провідних наукових фахових виданнях України, 1 - в іноземному періодичному виданні, що індексується наукометричною базою Scopus, 9 - інших виданнях.

Відзначаючи науково - теоретичну новизну та практичну значущість, у цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Чуканової С. О., вважаємо за доцільне висловити певні міркування, які потребують окремих уточнень і пояснень:

аналізуючи базові поняття дослідження та характеризуючи вплив сучасних технологій, зокрема «Web 2.0», на розвиток бібліотечної справи, що вимагає формування необхідних компетентностей сучасних бібліотекарів, варто було б використовувати категорії «бібліотека 2.0», «бібліотекар 2.0»;

виконуючи дослідження, автор використала комплекс наукових методів, однак серед їх перелік не зазначено методів дослідження діяльності майбутніх бібліотекарів в інтернет - мережі, зокрема нетнографії, хоча в роботі вони були застосовані;

здійснюючи історико-педагогічний аналіз розвитку професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства, доцільно було б вказати на витoki її модернізації, серед яких особливе місце займає цифрова гуманістика (часто скорочено ДН - аббревіатура від англійського «digital humanities») - міждисциплінарна галузь наукових досліджень і освітніх практик, що виникла на перетині комп'ютерних і гуманітарних дисциплін;

бажаним було б глибше розкрити специфіку підготовки майбутніх бібліотекарів до роботи в публічних та наукових бібліотеках;

враховуючи актуальність та наукову новизну дослідження, його практичне значення, вважаємо за доцільне видати монографію, яка б містила основний текст дисертації та додатки, які потрібно перекласти на українську мову .

Висловлені зауваження та побажання не заперечують позитивної оцінки рецензованого дисертаційного дослідження та не применшують його важливість для розвитку теорії і методики професійної освіти. Всебічний аналіз дисертаційного дослідження, виконаного Чуканою Світлою Олександрівною, дає підстави оцінити його як роботу, що має елементи новизни та теоретико-методичне значення для теорії і методики професійної освіти.

На основі аналізу дисертації та автореферату, ознайомлення з працями, опублікованими за тематикою дисертації, відзначаємо актуальність здійсненого дослідження, належний рівень обґрунтування наукових положень, висновків і перспективних напрямів використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні, робимо висновок, що дисертаційна робота Чуканою С. О. заслуговує на позитивну оцінку.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Отже, дисертаційне дослідження Чуканою Світлани Олександрівни «Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США» є самостійним, теоретично і методично обґрунтованим, завершеним дослідженням актуальної проблеми професійної освіти і відповідає вимогам МОН України та п. 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ № 567 від 24.07.2013, зі змінами, внесеними Постановою КМУ № 656 від 19.08.2015 та

Постановою КМУ № 1159 від 30.12.2015 щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, вимогам паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, а її автор – Чуканова Світлана Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу
компаративістики інформаційно-освітніх
інновацій, Інституту інформаційних
технологій і засобів навчання Національної
академії педагогічних наук України

М. П. Лещенко

Підпис Лещенко М.П.
ЗАСВІДЧУЮ
Зав. відділом кадрів Григоренко В.В.
—р. Гр